

İHMAL VE İSTİSMARDA YASAL SÜREÇ

Dr. Öğretim Üyesi Tuba GEÇDİ

- Bedensel, ruhsal ve cinsel gelişimin henüz tamamlanmadığı 0-18 yaş arasındaki dönem çocukluk dönemi olarak tanımlanır. Bununla birlikte Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS) esas alınarak ülkemizde uygulamaya konulan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 3/1-a maddesince, daha erken yaşta ergin bile olsa 18 yaşını doldurmamış kişilere çocuk vurgusu yapılmaktadır. Ayrıca 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 6/1-b maddesi uyarınca da 18 yaşını doldurmamış bireylere çocuk denilmektedir.

- Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) yaptığı ve en uygun olarak kabul edilen tanımlamaya göre; “Bir sorumluluk, güven ya da güç ilişkisi bağlamında; çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine, özsaygısına, onuruna fiilen ya da potansiyel zarar verebilen fiziksel veya emosyonel kötü davranışlar, cinsel istismar, ihmal ya da ihmalkâr tutumlar, ticari çıkar ve her türlü sömürü için çocuğun kullanılmasını içeren davranışlar, kötü muamele ” çocuk istismarı ve ihmalidir.

Kötü muamelenin fiziksel, cinsel ve duygusal istismar ile ihmal olmak üzere dört farklı boyutu vardır.

- **Fiziksel İstismar;** Çocuğa karşı; sağlığına, yaşamına, gelişimine veya onuruna zarar veren ya da zarar verebilme olasılığı yüksek, kasıtlı fiziksel güç kullanılmasıdır.

- **Cinsel İstismar:** Çocuğun tam olarak anlayamadığı, onay vermesinin mümkün olamayacağı, gelişimsel olarak hazır olmadığı ya da toplumun yasalarına, sosyal normlarına aykırı olacak şekilde bir cinsel etkinliğe dahil edilmesidir.

- **Duygusal İstismar:** Ebeveyn ya da çocuğa bakan kişinin davranışları ya da sözleriyle çocuğun ruh sağlığını bozacak etkide bulunması ve çocuğun bu nedenle büyüme gelişme ve ruh sağlığı açısından genetik kapasitesine ulaşmasının engellenmesidir. Bu durum bir süreç içinde, pek çok defalar tekrarlanabileceği gibi, tek bir seferde de gerçekleşebilir.

- **İhmal:** Çocuğa bakmakla yükümlü kimselerin; çocuğun beslenme, giyinme, barınma, eğitim, sağlık, dış sağlığı ve sevgi gibi temel gereksinimlerini karşılamada ihmal göstermesi, çocuğun beden ve ruh sağlığının veya bedensel, duygusal, sosyal ya da ahlaki gelişiminin engellenmesi.

- Hatta kamu ve sosyal yaşantımızda sıklıkla “çocuk gelin”, “çocuk evlilik” olarak isimlendirilen erkek ve kız çocuklarındaki küçük yaş evlilikleri, ebeveyn-kamu kuruluşlarınca çocuğun rızası alınmadan sosyal medyada paylaşılan çocuk görselleri, çocuk pornografisi, çocuk seks işçiliği, suça sürüklenen çocuklar, çocuk işçiliği (sokakta çalıştırılan çocuk, çocuk seks işçiliği), sokağın çocukları, özel gereksinimli çocukların hak ihlalleri, fiziksel ihmal, tedaviye erişimde ihmal, ekonomik istismar gibi sorunların her birinin dört ana başlıkta yer aldığı bilinmektedir.

İHMAL İSTİSMARIN ÖNLENMESİNDE SAĞLIK PROFESYONELLERİNİN ROLÜ

Hemşirelikte hangi tür istismarlar zorunlu bildirim kapsamındadır?

Şüpheli fiziksel, duygusal, cinsel ve tıbbi istismar, zorunlu raporlama yasaları tarafından zorunludur. Hemşirelerin ayrıca ihmal şüphesi olan vakaları bildirmeleri gerekir.

Aşağıdaki bulgular saptandığı zaman ihmalden kuşkulandırılmalıdır:

- Çocuk kirli, bakımsız ve hava koşullarına uymayan giysiler içindeyse,
- Çocukta büyüme geriliği var ancak organik bir nedene bağlanamıyorsa,
- Ailesi çocuk hakkındaki soruların yanıtlarını bilmiyorsa,
- Zehirlenme, kazaya uğrama, silahla yaralanma varsa,
- Çevresinde sigara, alkol, bağımlılık yapan maddeler kullanan var ve çocuk bunlara maruz bırakılıyorsa,
- Çocuk içe dönük, iletişim kurma güçlüğü içindeyse, yineleyen hareketler yapıyorsa,
- Zihinsel gelişme geriliği, öğrenme güçlüğü varsa,
- Zorunlu eğitim çağında olduğu halde okula gitmiyorsa,
- Sağlık kurumuna başvurmada gecikme varsa veya hiç başvurulmamışsa,
- Tedavi, bakım, koruma konusundaki önerilere uymuyorsa,
- Terk edilmiş ve evden kovulmuş ise.

İSTİSMARDA

- Fiziksel muayenede fiziksel yaralanma izleri, morluklar dikkatle kaydedilmelidir. Özellikle, aile içi istismar olgularında eşlik eden kronik fiziksel istismar ve ihmal bulguları araştırılmalıdır.
- Genital ve anal muayenede eski ve yeni yırtıklar tanımlanır. Eğer lezyon yoksa genital yapının iz bırakmaksızın cinsel temasa izin verip vermeyeceği değerlendirilmelidir. Anal bölgedeki morluklar, skarlar, anal yırtıklar ve anal dilatasyon rapor edilmelidir.
- Anal sfinkterin gevşek olması,
- Vulvada eritem, Vulvada abrazyon, ödem, üretrada hassasiyet (pouting), vaginal akıntı, himende yırtık, labiumlarda adezyon, anal bölgede yırtık, eritem, refleks genişleme, aşırı gevşeklik, venöz dilatasyon, skar, pigmentasyonda artış ve viral kondilomlar cinsel istismarın diğer sık karşılaşılan bulgularındandır.
- Damak mukozasında nedeni açıklanamayan eritem veya peteşiler özellikle sert ve yumuşak damak bileşke bölgesinde ise oral cinsel istismardan şüphelenilmelidir.

İstismarın tanımlanması, değerlendirilmesi ve tedavisinde hastane temelli multidisipliner ekip çalışmasının önemli.

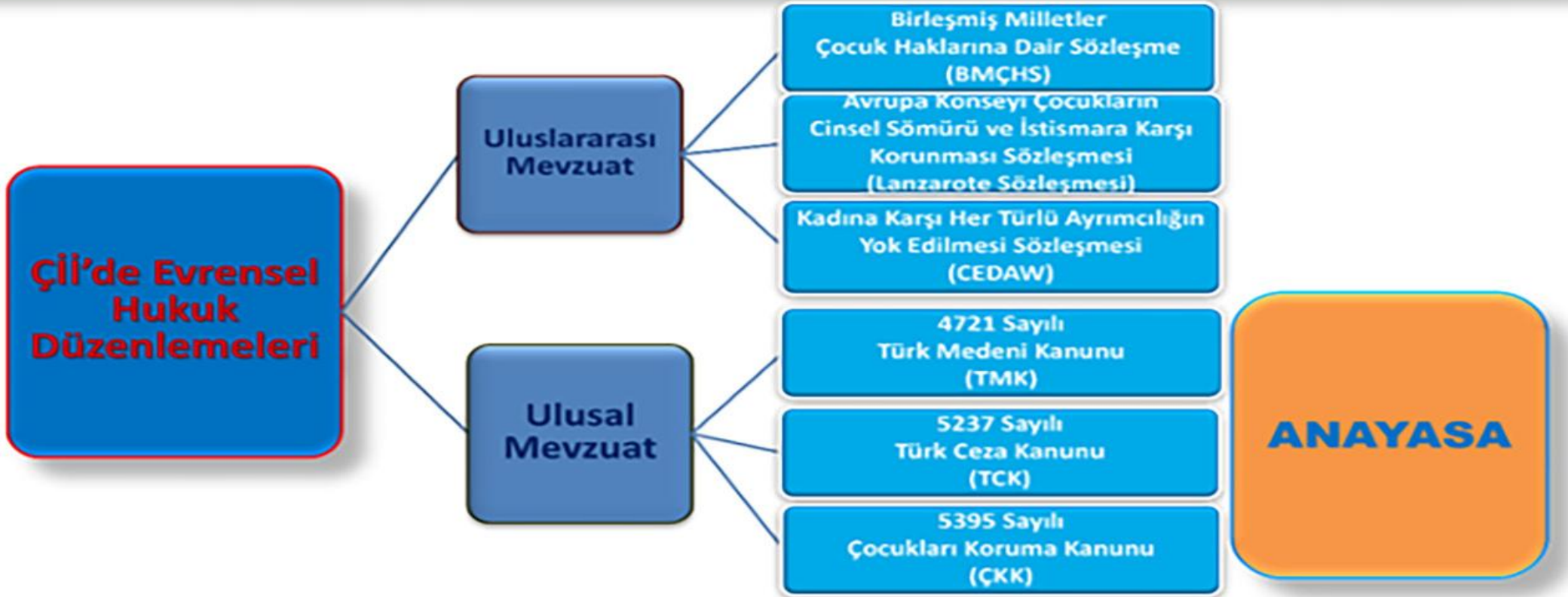

Tüm adli nitelikli olaylarda olduğu gibi Çİİ ile karşılaşan bir yapılması gerekenler; (Çocuk İzlem Merkezi bulunmuyorsa)

- Öykü ve fizik muayene eşliğinde çocukla görüşme yapması ve değerlendirmesi
- Şüphe duyulduğunda ve tanı konulduğunda, muayene yapan hekimin adli tabiplik görevini yerine getirerek adli mercilere ihbar sürecini başlatması,
- Disiplinler ve klinikler arasında konsültasyon sürecini başlatması,
- Kurumda var ise bir adli tıp uzmanının konsültasyon sürecine dahil edilmesi,
- Delillerin korunması, tıbbi kayıtların iyi tutulması,
- Tedavi ve rehabilitasyon sürecinin gecikmeksizin başlatılması,
- Defansif yaklaşımla “geçici rapor” düzenleme tutumundan vazgeçilmesi, bilgi ve yükümlülükler gözetilerek, gerekçelendirilmiş “ön rapor” veya “kanaat bildirir adli rapor” yazılarak adli sürece hız kazandırmasıdır.

“Sağlık çalışanlarının çocuk ihmal ve istismarı vakalarının bildirim yükümlülüğü hangi yasa ile zorunludur?”

YASA VE SÖZLEŞMELER

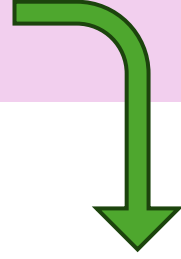

- Çocuk Koruma Kanununun 6. Maddesinin 1. Fıkrasına göre; adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları korunmaya ihtiyacı olan çocuğu aile ve sosyal hizmetler bakanlığına bağı kurum/kuruluşlara bildirmekle yükümlüdür.

- Sağlık profesyonelleri tarafından şüpheli ihmal ve istismar vakalarının bildirimi çeşitli ülkelerde yasal olarak zorunludur.
- Çocuklarla çalışma gerçekleştiren ya da iş yükümlülüğü gereği birebir iletişimde bulunan sağlık personellerinin görev ve sorumlulukları büyüktür.

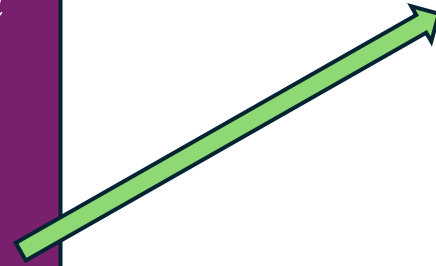
- Sağlık profesyonellerinin bir suçun işlendiğini öğrenmesi durumunda nasıl hareket etmesi gerektiği TCK m.280 de ayrı bir suç türü olarak düzenlenmiştir. Buna göre;

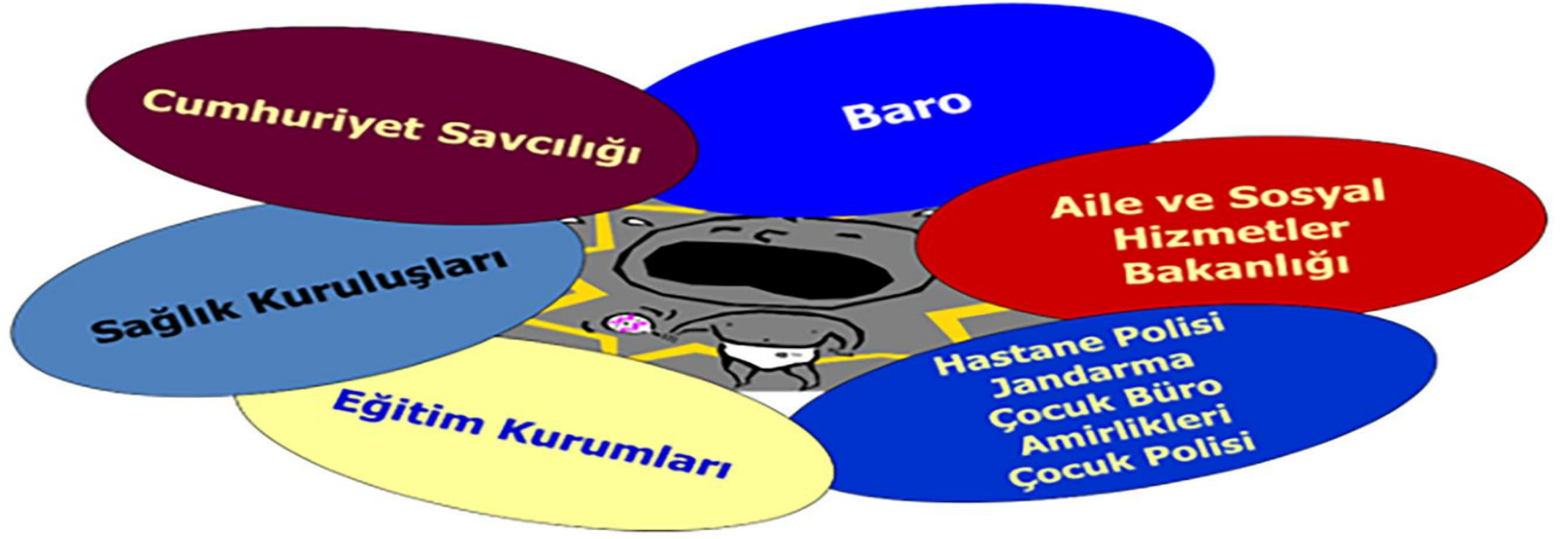

(1) Görevini yaptığı sırada bir suçun işlendiği yönünde bir belirti ile karşılaşmasına rağmen durumu yetkili makamlara bildirmeyen veya bu hususta gecikme gösteren sağlık mesleği mensubu bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Kanun metninde adı geçen sağlık mesleği mensubu kişiler ise; doktorlar, hemşireler, ebeler, sağlık memurları ve hasta bakıcılardır.

Çocuk ihmal ve istismarında, bildirim ve mücadelede sorumluluğu olan kuruluşlar

- Sağlık Profesyonellerinin çocuğa yönelik ihmal ve istismarı içeren fiziki belirtilerle karşılaşması ve bu belirtilerden şüphelenmesi durumunda ilk olarak bildirim yükümlülüğünü gerçekleştirmesi beklenmeyip öncelikle tıbbi müdahalede bulunması ve müdahale sonrasında vakit kaybetmeksizin bildirimini gerçekleştirmesi gerekmektedir.

SON OLARAK

- Kuşku lu durumlarda çocuğ un korunması için gerekli bildirimler vakit kaybetmeden yapılmalı, duygusal ihmal ve istismarın sıklıkla diğer ihmal ve istismar türlerine eşlik ettiğ i unutulmamalı, çocukla ilgili birimlerde çalışan (hemşire, ebe, hekim ve çocuklara hizmet veren diğer branş hekimleri başta olmak üzere, psikolog, çocuk gelişimci ve sosyal hizmet uzmanından oluşan) çok disiplinli bir çocuk koruma ekibiyle bütüncül bir yaklaşım içerisinde çalış ılarak vakalara müdahale edilmelidir.

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜRLER